

دغدغه پژوهشی و توسعه علوم انسانی اسلامی

مسعود فهامي

«ما در زمینه علوم انساني، احتياج به تحقيق و نوآوري داريم. مواد و مفاهيم اساسي‌اي هم كه بر اساس آن مي‌توان حقوق، اقتصاد، سياست و ساير بخش‌هاي اساسي علوم انساني را شكل داد و توليد و فراوري كرد، به معنای حقيقي كلمه در فرهنگ عريق و عميق اسلامي ما وجود دارد كه بايد از آن استفاده كنيم» (مقام معظم رهبري- 8/8/1382)

علوم انساني همانند ديگر علوم راهبردي، نقش فزاينده‌اي در توسعه هر کشور دارد؛ زيرا علوم انساني در تعريف، تبیین و ترسیم حدود و ثغور توسعه ملي، مؤثر است. در واقع، مراد از بيان اين نکته، آن است كه علوم انساني، زیربنای توسعه است و هر کشوري تا نتواند اهداف ایدئولوژیک خود را نسبت به مسائل اصلي خود حل نکند، دچار سردرگمي عظيمي است كه در همه عرصه‌هاي اقتصادي، فرهنگي و تربيتي مشهود است. در اكثر كشورهاي پيشرفته جهان، اين مسئله به‌خوبي قابل رؤيت است كه بر اساس مباني و ارزش‌هاي منفعت‌محورانه كه خود ترسيم نموده و در بطن جامعه، ساري و جاري کرده‌اند، به نظام‌هاي سرمايه داري و برده‌داري مدرن رسیده‌اند.

حال اين سؤال پرسیده مي‌شود كه با توجه به ظرفيت‌هاي موجود در «علوم اسلامي»، آیا توانسته‌ايم در توسعه «علوم انساني»، قدم مهمني برداريم و آیا توانسته‌ايم براي بشر قرن بيست و يكم، دستورالعملي اجرائي و نه ایده‌آل، فارغ از فرايادهاي شعارگونه به وجود آوريم؟ قطعاً پاسخ به اين سؤالات، نیازمند سال‌ها مطالعه، تحقيق و پژوهش است، كه مي‌تواند اين مهم در دستور كار جشنواره‌هايي؛ همچون علامه شعراني(ره) و علامه حلي(ره) قرار گيرد.

انتظاري كه از اساتيد و طلاب حوزه علوم اسلامي مي‌رود، اين است كه دائماً در تكاپوي فهم مسائل مستحدثه باشند و با عنايت به پشتوانه علمي كه در بستر تلاشي شبانه‌روزي حاصل مي‌شود، ضمن پاسخ‌گو بودن به آن مسائل، در حركت به سوي پايه‌ريزي مباني ایدئولوژیک باشند، كه از قبل آن، رونق اندیشه بشري در حوزه علوم انساني اسلامي را به ارمغان بياورد. اساتيد و طلاب بايد ابزارهاي نوين پژوهشي را به خدمت بگيرند و چالش‌ها را خوب درك كنند؛ آن‌گاه با ريزبيني، نکته‌سنجي و آینده نگري، پاسخ مسائل را با ادبيات روز و با استعانت از همان ابزارهاي پژوهشي بدهند.

از طرف ديگر، شأن متصدیان برگزاری جشنواره نبايد اين گونه باشد كه صرفاً خود را بازوهاي اجرائي جشنواره بدانند، بلكه خود مي‌بايست به عنوان پيش‌قراولان اين نهضت، شبانه‌روز دغدغه مطالعاتي و پژوهشي خود را در همين توسعه علوم انساني اسلامي متمرکز كنند. آنان بايد با به خدمت گرفتن اساتيد فن و تجهيز خود به دانش‌هاي روز، با رجوع به ميراث گرانقدر علوم اسلامي، دست به مطالعاتي عميق و پيوسته بزنند تا از بستر آن، به تراكمي پژوهشي برسند.

به زعم اين حقير، برگزاري چنين جشنواره‌هايي با عنايت به گستردگي و تحمل هزینه‌هاي مادي و معنوي فراوان، بايد در جهت اهداف متعالي از پيش تعيين شده‌اي قرار گيرد و اين مهم حاصل نمي‌شود، مگر اين‌كه همكاران كوشا و مستعد در اين حوزه، پيش از اجرائي چنين جشنواره‌هايي دقيقاً به مرزهايي جديد از علم رسیده باشند، كه مي‌توان اكنون با بهره گرفتن از آن‌ها، اين مرزها را اندكي فراتر برد.